

18.10.2019

TK-21-1125-19

Kehysehdotus 2021–2024

28.30.10 Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

1 000 €	2021	2022	2023	2024
Edellinen kehyspäättös (2021–2024, 7.10.2019)	47 750	47 546	47 343	47 343
Kehys	47 750	47 546	47 343	47 343
Kehyksen ulkopuoliset	0	0	0	0
Eduskunnan tekemät pysyvät muutokset:				
Muut hallituksen sopimukset, päätökset ja sitovat kannanotot:				
Automaattiset tekijät:				
Tekniset siirrot ja rakennekorjaukset:				
Hinta- ja kustannustasotarkistukset:				
Kehittämisehdotukset:				
- Säädöspohjaisen tilastotuotannon laajentuminen	1 100	1 187	1 173	1 028
- Perustuotannon varmistaminen	1 500	1 500	1 500	1 500
Peruslaskelma yhteensä	50 350	50 233	50 016	49 871
Kehys	50 350	50 233	50 016	49 871
Kehyksen ulkopuoliset				
Kehittämisehdotukset:				
- Päästö- ja energiatilastojen tuotantojärjestelmä- ja toimintatapaudistus	1 430	1 430		
Tilastokeskuksen ehdotukset tietopolitiikkaa toteuttavalle tiekartalla	230	500		
Kehysehdotus yhteensä	52 010	52 163	50 016	49 871
Kehys	52 010	52 163	50 016	49 871
Kehyksen ulkopuoliset	0	0	0	0

1 000 €	2021	2022	2023	2024
Kaikki menot yhteensä	58 900	58 100	58 100	58 100
Kaikki tulot yhteensä	10 100	40 900	10 400	10 400
Kehysehdotus	52 010	52 163	50 016	49 871

*Tulos ja menot tulossopimuksen 2020 ennakkollisten tavoitteiden mukaisesti

18.10.2019

TK-21-1125-19

Liite. Perustelumuuisto

Säädöspohjaisen tilastotuotannon pysyvä laajentuminen

EU-säädöksiin tai kansainvälisiin sopimuksiin perustuva tilastotuotanto laajenee kehyskaudella. Säädösten voimaantulon myötä saatavissa oleva yhteisrahoitus vähenee. Alkuvuosina osa rahoituksesta kohdistuu kehittämiseen tarvittavaan työhön, mutta pysyvä lisästarve on noin miljoona euroa.

Kehysasetukset, jotka koskevat yrityksiä (FRIBS, Framework Regulation Integrating Business Statistics) ja henkilöitä (IESS, Integrated European Social Statistics) on hyväksytty neuvostossa ja parlamentissa. Energiatilastointi on nouseva tilastointialue, jossa asetuksiin perustuva tuotanto on laajentumassa. Lisäksi on tulossa energiakäytön tilastointiin niin teollisuuteen kuin palvelualueille. Energiaunionin hallintamalli lisää toimitettavien tietojen määrää toimialatarkkuuden kasvaessa. Myös uudet jäte-, kaatopaikka- ja pakkausjätedirektiivit laajentavat tilastotuotantoa.

Perustuotannon varmistaminen

Tilastokeskuksessa on ollut ongelmia perustuotannossa julkistusten virheettömyyden ja oikea-aikaisuuden kanssa. Tilastotuotannossa ei ole ollut mahdollisuuksia uusien tietojärjestelmien sitä tahtia kuin olisi ollut tarpeen.

Toinen perustuotantoon liittyvä kasvava ongelma ovat aineistot. Suorissa tiedonkeruissa kato on jatkuvassa kasvussa, joten aineiston keräämiseksi joudutaan tekemään aiempaa enemmän työtä. Lisäksi esimerkiksi IESS-asetuksen myötä vaatimukset aineistojen luotettavuudelle kasvavat, mikä merkitsee otoskokojen kasvua ja lisätoimia kadon hillitsemiseksi.

Hallinnollisten aineistojen tietosisältö ja yksikkötason kattavuus eivät aina riitä tilastotuotannon tarpeisiin. Esimerkiksi tulorekisterin sisällön puutteiden vuoksi palkkasumma-vaajien tuotanto keskeytettiin keväällä 2019. Vastaavia ongelmia on esimerkiksi KOSKI-aineiston kanssa. Väestörekisterin tietojärjestelmä uudistus muutti monimutkaisen aineiston rakennetta niin, ettei Tilastokeskuksen kyennyt entiseen tapaan suoraan ottamaan aineistoa käyttöönsä. Tilastokeskuksessa tietojärjestelmää ei oltu vielä uudistettu.

ICT-hankintoihin liittyvät menot eivät ole vähentyneet runsaalla miljoonalla, kuten oli tarkoitus, mutta vähennys on kuitenkin tehty kehyksestä (Kataisen hallitusohjelman mukaiset ICT-säästöt I ja II). ICT-menot ovat nyt noin 3 miljoonaa euroa korkeammalla tasolla kuin ennen vuotta 2015. Toisaalta monet investoinnit ovat luonteeltaan sellaisia, että pysyvät menot kasvavat investointivaiheen jälkeen. Investoinnit eivät ole toistaiseksi parantaneet Tilastokeskuksen tuottavuutta.

Valtorin toimintaan liittyvät ongelmat heikentävät tilastotuotannon tuottavuutta. Ongelmat tarkoittavat tietojärjestelmän hitautta ja eri mittaisia katkoja. Virheet ovat lisääntyneet ja riskit kasvaneet, kun tarkistamiseen käytettävissä oleva tehokas aika vähenee ja laskentakapasiteetti on prosessin pullonkaula. Kansantalouden tilinpito ja maksutase -vastuualueilla työajan menetyksekseksi on alkuvuonna laskettu runsas 11 henkilötyövuotta, kun käytettävissä on 50 henkilön työpanos.

Kehyskaudella tulee tehtäväksi yritystilastoissa toimialaluokituksen uudistus. Laajaan uudistukseen tarvittava työpanos oli vuoden 2008 uudistuksessa noin 30

18.10.2019

henkilötyövuotta tehollista työaikaa. Toimialaluokituksen muutos koskee kaikkia yritystilastoja ja sitä kautta myös kansantalouden tilinpitoa.

Perustuotannon varmistamisen lisärahoituksella katetaan toimialaluokituksen muutoksesta aiheutuvat kulut. Kulut ovat muutoksen laajuudesta riippuen 0,5-1,5 miljoonaa euroa kehyskaudella.

Asiakkailta tulevia uusia tietotarpeita ei ole pystytty tyydyttämään resurssien tiukkuuden vuoksi. Jalostusarvon lisäämistä kuvaavaa ulkomaankauppatilastointia (TiVA, Trade in Value Added) on kehitetty osittain ulkopuolisella rahoituksella. Nyt tilastointi olisi valmis otettavaksi käyttöön. Rahoitusta tarvitaan varsinaisen laskennan lisäksi mikro- ja makrotason tietojen yhdistämiseen, tarjonta- ja käyttötauluksen nopeutukseen sekä tuotantojärjestelmän kuluihin.

Toinen asiakaslähtöinen kehittämiskohde ovat digitaalisen toiminnan tarjonta- ja käyttötaulut. OECD julkistaa digitalisaatioon liittyvän manuaalin marraskuussa 2019. Digitalisaation tilastokuvausta olisi mahdollista hyödyntää digitalisaation verottamisessa.

Päästö- ja energiatilastojen tuotantojärjestelmä- ja toimintatapauudistus

Tilastokeskus hakee rahoitusta päästö- ja energiatietoihin keskittyvän laajan tietojärjestelmän ja toimintatapauudistuksen tekemiseen vuosille 2021 ja 2022 yhteensä 2,6 miljoonaa euroa. Ilmastonmuutokseen ja sen torjuntaan liittyvien seurantatietojen tarve ja merkitys on kasvanut nopeasti, mikä näkyy tilastoinnin osalta velvoitteiden määrän ja laatuvaateiden kasvuna. Esimerkiksi päivitetty energiatilastoasetus ((EU) 2017/2010), jätedirektiivit (kuten Euroopan Unionin kiertotalouspaketti: (EU) 2018/851) ja EU:n hallintomalli (1999/2018 (EU) edellyttävät entistä yksityiskohtaisempaa tietoa osin aikaisempaa nopeammin. Ilmastonmuutosta torjutaan esimerkiksi kiertotalouden ja vähähiilisen energiantuotannon keinoin. Ilmiö yhdistää Tilastokeskuksen tuottamia energiaan, jätteisiin ja kasvihuonekaasupäästöihin liittyviä lakisääteisiä tietovaateita.

Käytettävissä oleva tilastotuotantojärjestelmä ja toimintatapa eivät mahdollista kasvaviin asetusten ja direktiivien tietovaatimuksiin vastaamista, ilmiön riittävän yhtenevää kuvaamista eikä aineistojen yhdistämistä tehokkaasti. Vaatimuksiin vastaamiseksi tarvitaan kattava ja joustava tilastotuotantojärjestelmä ja tietovaranto. Kehitystyön ansiosta on mahdollisuus myös ottaa käyttöön uusia menetelmiä (kuten koneoppiminen), pienentää tiedonkeruurasitetta (Datahub-aineistot), laajentaa tietosisältöä, ja tehostaa toimintaa. Tietovaranto parantaa tietojen saatavuutta ja mahdollistaa ilmiöpohjaisen tietojen hyödyntämisen.

Tilastokeskuksen ehdotukset tietopolitiikkaa toteuttavalle tiekartalla

Tilastokeskus on ehdottanut tietopolitiikkaa toteuttavalle tiekartalle kolme kokonaisuutta:

1. julkishallinnon tietojen laatukehikko
2. tietoaaineistojen yhdistämispalvelu
3. faktoihin perustuva tilannekuva Suomesta.

Näitä kokonaisuuksia edistämään Tilastokeskus ehdottaa a) selvitystä tietojen toisiokäyttöön liittyvistä laatuongelmista ja julkishallinnon laatukehikkoon liittyvistä tarpeista; b) tarvekartoitusta tietoaaineistojen yhdistämispalvelun laajuuden selvittämiseksi; c) selvitystä indikaattoritavoista tilannekuvapalvelua varten. Kaikki selvitykset tehdään läheisessä yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Näihin tehtäviin haetaan rahoitusta vuodelle 2021. Toimeenpano jatkuu vuonna 2020. Myöhempi rahoitus suunnitellaan erikseen toiminnan laajuuden perusteella.

18.10.2019

Lisätietoja tiekartalle ehdotetuista kokonaisuuksista:

1. Tilastokeskus ehdottaa, että käynnistetään työ julkisten tietovarantojen laatukehikon luomiseksi ja tietovarantojen laadun arvioimiseksi. Yhteiskunnan tietovarannot kerätään eri tarkoituksia varten, ja tietovarantojen laatu on yleensä riittävä tietojen ensisijaiseen käyttötarkoitukseen. Tiedon käytettävyyteen liittyvät puutteet tulevat esiin tietojen toissijaisessa käytössä.

Yhteisen laatukehikon avulla tietotoimijat voivat arvioida tietoprosessin aikana tietovarantojensa laatua ja käytettävyyttä eri tarkoituksiin ja tiedon käyttäjät arvioida tarjolla olevan tiedon laatua ja käyttömahdollisuuksia. Yhteisten periaatteiden avulla voidaan edistää tiedon nykyistä parempaa käytettävyyttä ja erityisesti tiedon toissijaista käyttöä, mikä edistää tietoa kysytään vain kerran -periaatteen toteutumista. Myös teknologiasta, tekoälystä ja robotiikasta saatavat hyödyt ovat sidoksissa tiedon saatavuuteen ja laatuun.

2. Tilastokeskus ehdottaa, että tietovarannoissa olevien aineistojen tehokkaan hyödyntämisen mahdollistamiseksi rakennetaan aineistojen yhdistämispalvelu. Tällä hetkellä tietojoukkojen yhdistely kohtaa kuitenkin monia teknologiaan, tietojen laatuun ja yhteensopivuuteen, osaamiseen ja lainsäädäntöön liittyviä haasteita.

Palvelu ei muodosta ajantasaista tietovarantoa, vaan palveluun kootaan vaihteittain eri tietovarannoista saatavia aineistoja tarpeen mukaan. Palveluun voitaisiin hankkia myös massadataa (ml. ei-rakenteiset datamassat, ns. big data). Palvelussa tietoa aineistot säilytetään tietoturva- ja tietosuojavaatimukset huomioiden. Aineistoihin annettaisiin käyttöoikeuksia läpinäkyvällä lupaprosessilla ottaen huomioon käytön rajoitukset (mm. tietosuoja). Palvelu käynnistyisi tietylle käyttäjäryhmälle suunnatulla kokeilulla. Kokemusten jälkeen palvelua voitaisiin kehittää ja laajentaa vaihteittain eri käyttäjäryhmille.

3. Tilastokeskus ehdottaa, että keskeiset Suomen tilaa kuvaavat tiedot kootaan yhteen palveluun tukemaan tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Palvelun rakentamisessa panostetaan käytettävyyteen, ja siellä olisi tarjolla helppokäyttöisessä muodossa käyttäjien tarvitsemia keskeisiä tietoja. Kaikille avoimen palvelun ensisijaisia käyttäjiä olisivat mm. eduskunta, ministeriöt, muut julkishallinnon toimijat sekä muut päättäjät.